

Saku Vallavalitsus
saku@sakuvald.ee

Teie 13.05.2025 nr 7-7/743-2

Meie 16.06.2025 nr 13-2/1403-58

**Seisukoht Harju maakonnaplaneeringu
maavarade teemaplaneeringu ja KSH aruande
el nõudele esitatud arvamuse kohta**

Täname Teid Harju maakonnaplaneeringu maavarade teemaplaneeringu (teemaplaneering) ning keskkonnamõju strateegilise hindamise (KSH) aruande el nõule esitatud arvamuse eest.

Esitame Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi vastused esitatud küsimustele, ettepanekutele ja arvamustele.

1. Märkite, et palusite juba alguses teemaplaneeringut koostades arvestada Saku Vallavalitsuse ning Tallinna Keskkonna- ja Kommunaalameti tellimisel Maves OÜ poolt koostatud tööga „Tallinn-Saku liivamaardla kaevandamise suundumuste uuring“. Kahjuks ei näe Te teemaplaneeringus kõnealuse hüdrogeoloogilise teema osas muud lauset, kui vaid see, et *Tallinna-Saku liivamaardla alal on hüdrogeoloogilised uuringud edaspidi vajalikud, et välja selgitada kaevandamise mõju põhjaveele ja vee alt kaevandamise võimalikkus*. KSH aruandes ei ole Maves OÜ uuringut üldse mainitud. Palute teemaplaneeringusse ja KSH aruandesse Tallinna-Saku liivamaardla osas välja tuua täpsemad juhised, kuidas kaevandamislubade menetlus (eriti veealusena) siin edasi peaks minema. Küsite, kas selle ühtse seire teeb riik ise või jääbki see Saku valla ja Tallinna linna kanda? Igal juhul tuleb selgelt sõnastada, et tegemist peab olema kogu maardla ala hõlmava ühtse seirega (st taolist kumulatiivset mõju ei saa hinnata üksikute mäeeraldiste ja neid hõlmava eksperthinnangu/uuringu/KMH kaudu ja enne seda veealuseid varusid hõlmavad lubade väljastamised/muutmised pole võimalikud.

Vastusena selgitame, et hüdrogeoloogilist uuringut teemaplaneeringu koostamise raames ei tellita, seega tänasest lahendusest oluliselt detailsemaks minna ei ole võimalik. Selliseid täpseid hinnanguid ei ole võimalik maakonnaplaneeringu tasemel anda ja seda tuleb teha eraldiseisvalt.

2. Toote välja, et Väikejärve läänepoolne ala (nn Männiku 1) ja Raku järve põhjaosa (nn Männiku 4) on liigitatud nn rohelistesse kategooriasse ehk siis tegemist on kaevandamiseks sobiliku alaga. Piirangud puuduvad või on väheolulise mõjuga võrdluses maavara levikuga või selle kasutusele võtmise vajaduse kaaluga varustuskindluse tagamiseks ja kaevandamisega kaasnevate mõjudega. Tegemist oleks siinkohal ilmselgelt veealuse kaevandamisega. Seega pole arvesse võetud, et ka siin kehtib eelmises punktis välja toodud hüdrogeoloogilise seire vajadus. Seda ei saa lahendada üksikute mäeeraldiste kaupa ja neid hõlmava eksperthinnangu/uuringu/KMH kaudu. Palute muuta eelpoolnimetatud alad kollasesse kategooriasse kuuluvaks.

Vastusena selgitame, et kategoriseerimise tulemused (kollased ja rohelised alad) kujutavad metoodika alusel väljajoonistunud alasid, mille põhjal hakati planeeringulahendust koostama.

Kategoriseerimine oli planeeringu koostamise eelmine etapp ja selle tulemusi enam ei muudeta.

3. Märkite, et teemaplaneeringu punktis 3.4. on rohevõrgustiku kaitseks toodud muuhulgas välja järgmised meetmed: - Kui kaevandamisala on rohevõrgustiku tugialal või koridoris, siis tuleb tagada loomadele ja taimedele vajalikud leviku- ja liikumisteed, taastades kaevandamisalad korrastamise käigus maksimaalselt. Vajaliku koridori laius varieerub liigiti – suurulukite ja inimpelgliku metsaelustiku levikukoridori laius min 500 m ja väikeulukite ja tolerantsemate liikide puhul min 100 m; - Kaevandamisloa taotlemise menetlemisel rohevõrgustikus on vajalik kohapõhiselt läbi viia täpsemad ulukite ja elustiku uuringud; - Võimalusel vältida uute ulatuslike veekogude tekkimist, sest elupaiga muutused on sellisel juhul pöördumatud; - Kaevandusalade kiire ja sihipärane korrastamine arvestades loomastiku elupaikade taaskujundamise ning rohevõrgustiku sidususe tagamise eesmärkidega. Korrastamissuuna valikul lähtutakse lokaalsetest vajadustest, mis põhinevad loomastiku elupaikade ja rohevõrgustiku funktsionaalsuse taastamise eesmärgil. Palute selgitust, kuidas neid meetmeid reaalselt ellu viiakse. Tallinna-Saku liivamaardla ala kuulub enamuses roheline võrgustiku tuumalasse ja töötavad ning taotletavad mäeeraldised asuvad seal tihedalt ühteise kõrval ja enamuses toimub veealune kaevandamine.

Vastusena selgitame, et maakonnaplaneeringu tasandil ei ole võimalik määrata täpseid asukohapõhiseid meetmeid, kuna planeeringu lahenduses ei ole teada täpset kaevandamise auskohta, ala suurust, kaevandamise tehnoloogiat või viisi ega valitud korrastamissuunda. Teemaplaneeringu mõju rohevõrgustikule on maakonnaplaneeringu lahenduse täpsusastmes analüüsinud teemaplaneeringu alusuuring "Rohevõrgustiku uuring" ja selle tulemusel seatud tingimusi on arvestatud planeeringu lahenduse koostamisel.

4. Märkite, et Tallinna-Saku liivamaardla puhul on oluline seada tingimuseks, et uute karjäärade avamise eelduseks on olemasolevate mäeeraldiste reaalne korrastamine. Siinkohal on tegemist lisaks ka roheline võrgustikuga. Looduslike alade osakaal on siin juba praegu aktiivseid mäeeraldisti arvesse võttes äärmiselt suur, kuigi nii maakonnaplaneering kui ka Saku valla ÜP seab tegelikult piiriks, et see ei tohi langeda alla 90%. Palute hinnata, kuidas on jagunenud Tallinna-Saku liivamaardlas hetkel looduslike alade ja kaevandamisalade osakaal. Eelnevast tulenevalt on eelkõige roheline võrgustiku toimimise ja ka elanike puhkevõimaluste loomise tõttu vaja seada väga konkreetseid tingimused, et tööstuslik ja sisuliselt sisenemispiirangutega ala ajas üha ei suureneks, vaid vanad mäeeraldised korrastataks ja antaks tagasi ning alles seejärel hõivataks uusi. Palute seda teemat teemaplaneeringus konkreetsemalt käsitleda.

Vastusena selgitame taaskord, et maakonnaplaneeringu tasandil ei ole võimalik määrata täpseid asukohapõhiseid meetmeid, kuna planeeringu lahenduses ei ole teada täpset kaevandamise auskohta, ala suurust, kaevandamise tehnoloogiat või viisi ega valitud korrastamissuunda. Teemaplaneeringu mõju rohevõrgustikule on maakonnaplaneeringu lahenduse täpsusastmes analüüsinud teemaplaneeringu alusuuring "Rohevõrgustiku uuring" ja selle tulemusel seatud tingimusi on arvestatud planeeringu lahenduse koostamisel.

5. Üldiste tingimuste osas soovite, et analüüsitaks kaevandamislubade pikendamise mõjusid ja leitaks lahendus, et praegune lubade pikendamise ja kaevandamise venitamise praktika ei jätkuks. Palute tuua teemaplaneeringus välja, et kaevandamine peab lõppema kaevandamisloa kehtivuse jooksul ja vajadusel näha ette maapõueseaduse muudatus. Maapõueseaduse alusel on praegu loodud olukord, kus kaevandamisluba on lihtne pikendada ja nii saabki toimuda kaevandajate tahtlik venitustaktika. See omakorda loob naabruses elavatele elanikele täiendavaid negatiivseid mõjusid, sest kaevandamisele kuluv aeg pikeneb. Kaevandamine ja korrastamine peaks olema kiire, et vältida aastakümnete pikkuseid mõjusid naabruskonnale. Pikendamine peaks olema äärmuslik erandviis.

Vastusena selgitame, et teemaplaneeringu seletuskirja ptk-s 3.4 on toodud tingimus, et inimese heaolu nimel tuleb määraldisel kinnitatud varud ammendada võimalikult kiiresti etapiviisiliselt ja ammendunud karjääri osa korrastada kokkulepitud kujul, kui see on tehnoloogiliselt võimalik.

6. Palute analüüsida ja leida lahendusi mõjudele (eelkõige tolmu tekitamine avalikel teedel), mis tekivad otseselt kaevandamise tulemusena, kuid mille tekkekoht on just määraldisest väljapool. Keskkonnaamet on mitmetes menetlustes selgitanud, et MaaPS § 56 lõige 2 punkt 5 alusel märgitakse keskkonnaloa lahtrisse „Kõrvaltingimused“ nõuded, mis seatakse maapõue kaitse ja maavaravarude ratsionaalse kasutamise tagamiseks ning inimese tervisele, varale ja keskkonnale kaevandamisest ja kaevandamisjäätmete käitlemisest tuleneva kahjuliku mõju vähendamiseks. Keskkonnaloaga reguleeritakse vaid määraldises ja määraldise teenindusmaal läbiviidavaid tegevusi ning nähakse ette leevendusmeetmeid otseselt kaevandamisest tulenevatele keskkonnamõjudele. Kui negatiivsed mõjud tekivad väljaspool määraldist, kuid nende mõjude allikas on otseselt kaevandamistegevus, siis tuleb kaevandajal siiski leevendusmeetmed ka väljapoole määraldise piire ette näha (nt asfalteerida mahasõit avalikule teele vms) ja need peaksid kajastuma keskkonnaloas. Praegune keskkonnaloa menetluse praktika seda ei võimalda. Sellest tulenevalt on kaevandamisel mõjud, mille osas peab kohalik omavalitsus eraviisiliselt kaevandajaga kokku leppima ja lootma kaevandaja heale tahtele. Seadusandlik pool selles küsimuses on hetkel nõrk. Palute vajadusel näha ette maapõueseaduse muudatus, et kaevandamislubades saaks kõrvaltingimuseks seada ka leevendustegevused, mis jäävad määraldisest väljapoole. Lisaks teete ettepaneku, et enne avalikele teedele sõitmist peab toimuma liivaveokite rattapesu.

Vastusena selgitame, et veokite rattapesu on mõjusid leevendava meetmena välja toodud KSH aruande ptk-s 8.9. Lisaks anname teada, et Kliimaministeerium on algatanud maapõueseaduse väljatöötamiskavatsuse koostamise, mille raames väljatoodud probleemi võimalikku lahendamist käsitletakse.

7. Palute pakkuda lahendusi, kuidas tuleks hinnata võimalikku kumulatiivset keskkonnamõju, kui keskkonnaluba taotletakse napilt alla KMH läbiviimise kohustuse jäävale määraldisele. Praktikas on Tallinna-Saku liivamaardlas loodud olukord, kus pidevalt toimub väikeste alla 25 ha suuruste määraldiste loomine ja kumulatiivset mõju keegi ei hinda.

Vastusena selgitame, et vastav lahendus on välja pakutud KSH aruande ptk-s 7.20 ja 8.1. Mõjude hindamise ptk 8.1 toob välja, et samal kaevandamisalal lähestikku asuvate või kavandatavate karjääride korral tuleb kaevandamise keskkonnalubade menetlemise käigus hinnata nende tegevuste koosmõju. Otsustajal tuleb seejuures kaaluda, kas olukorras, kus lähestikku kavandatavate ja üheaegselt töötavate määraldiste kogupindala ületab olulise keskkonnamõjuga tegevuse kriteeriumi (KeHJS § 6 lg 1 p 28: pealmaakaevandamine suuremal kui 25 hektari suurusel alal), rakendada kohustusliku KMH algatamist või mitte.

8. Märkite, et riigi huviga alaks on Saku vallas määratud ka Tallinna-Saku maanteest ehk nn Männiku maanteest läänesuunas asuv ala nimetusega Männiku 3. Palute see ala riigi huviga alade hulgast välja arvata, sest Saku vald ei ole sellega nõus. Saku Vallavolikogu on oma 20.06.2024.a otsusega nr 22 varasemalt antud alal kaevandamisest juba keeldunud. Kõnealune ala asub rohevõrgustikus, mille puhul on tegemist ka väga olulise kohaliku elu küsimusega. Rohevõrgustiku alade säilitamine seondub otseselt Saku valla elanike tervise ja heaoluga. Rohevõrgustiku looduslikke alasid kasutatakse valla elanike poolt nii sportimiseks kui ka puhkamiseks vms rekreatiivsetel eesmärkidel. Konkreetne ala on nii Saku aleviku kui ka Männiku küla elanike hulgas populaarne puhkekoht ja aktiivses kasutuses olev mets. Senikaua kuni olemasolevad karjäärid pole enamuses elanikele kasutamiseks avatud ja rekreatsioonivõimalusi pakutud, ei saa uute alade hõivamist kaevandajate poolt lubada. Juhite tähelepanu, et senini on

kaevandamine siiski toimunud maanteest idapool ja läänepoolse tulek on sisuliselt uue kaevandamisala loomine. Kohalike Saku valla ja eelkõige Männiku küla elanike jaoks ei ole see talutav ja selle kohta on kohalikud elanikud ka kirjaliku vastuseisu esitanud, mis on Männiku XXI keskkonnaloa menetluse alt leitav. Kui nn Männiku 3 jääb riigi huviga alaks, siis peale teemaplaneeringu kehtestamist on kaevandaja kindlasti huvitatud koheselt ala kasutusele võtmisest. See aga läheb omakorda vastuollu Saku valla kindla sooviga, et enne uute alade kasutusevõttu oleks suur osa olemasolevatest praegustest kaevandamisaladest korrastatud. Lisaks on riigi huviga ala puhul kohalikul omavalitsusel väga raske kohalikele elanikkonnale kasulikke tingimusi kaevandajaga kokku leppida, sest riigi huviga ala puhul ei ole kaevandajal enam huvi kohalikele omavalitsusele vastu tulla ja mõistlikke kokkuleppeid saavutada. Ehk siis põhimõtteks on, et riigi huviga alal saab nagunii kaevandada ja ettevõtte pole motivatsiooni kohalikele elanikele vastu tulla. Sellise olukorra vältimiseks ei ole Saku vald nõus, et Männiku 3 on määratud riigi huviga alaks. Siin piirkonnas on piisavalt riigi huviga alasid määratud ja ka praegu toimub aktiivne kaevandamine. Igasugune uue ala hõivamine peab olema koostöös kohalikega läbi räägitud ja mõlemale osapoolale aktsepteeritav. Saku vald peab seisma kohalike elanike huvide eest ja seda on riigi huviga määratud ala puhul peale teemaplaneeringu kehtestamist sisuliselt võimatu teha. Mõistate, et kaevandamine on vajalik, kuid see ei pea toimuma suurel alal üheaegselt ja kohe. Kuna Männiku 3 ala on avalikkusele vägagi nähtavas ja kasutatavas kohas ja tegemist on peamise sissesõiduga Sakku, siis soovite, et sinne kaevandamine toimuks mõistlikult ning kohalikega kokkulepitud ajal ja tingimustel.

Mõistame, et kaevandamine Männiku 3 alal võib tekitada piirkonnas täiendava mürahäiringu ning see võib mõjutada ka üldplaneeringus kavandatud puhke- ja virgestusala kasutamist. Siiski on siin oluline arvestada, et Männiku 3 ala ei kattu üldplaneeringus määratud puhke ja virgestuse maa-alaga. Samuti jääb enamus alast välja liiva kaevandamise eelduslikust mõjualast (250 m). Lisaks toimub piirkonnas juba praegu kaevandamine ning vahetus läheduses asub ka Kaitseväge harjutusväli, nii et tegemist on piirkonnaga, kus juba praegu võib külastaja arvestada teatava mürahäiringuga. Tegemist ei ole täielikult inimtegevusest puutumata keskkonnaga, vaid linnalähedase puhkealaga, kus on läheduses ka kaevandamine ning harjutusvälja tegevus, millega oskavad ala kasutajad juba praegu arvestada. Teemaplaneeringus on olnud oluline määratleda Tallinn-Saku liivamaardla puhul alad, kuhu on võimalik tulevikus maavara uurimist ja kaevandamist suunata. Kaevandamistegevust ja selle intensiivsust hakatakse reguleerima varustuskindluse tagatusega ning kaevandamisloa taotluse menetluses.

9. Juhite tähelepanu, et Männiku ala nr 3 läbib perspektiivne Tallinna ringraudtee trassikoridor.

Vastusena selgitame, et teemaplaneering arvestab perspektiivse ringraudtee trassi võimaliku koridoriga. Kuna trassi täpne asukoht ei ole paigas, siis ei ole planeeringus täna trassiga kattuv alal kaevandamise võimalust välistatud. Küll aga tuleb edasiste kaevandamislubade menetluste raames sellega arvestada, kui trassi asukoht on täpsustunud.

10. Palute vastust järgmistele küsimustele: - Kuidas hakkab täpselt olema riigi huviga määratud aladel kaevandamislubade taotluskord? - Kas plaanitakse muuta ka maapõueseadust? - Kui teemaplaneering saab kehtestatud, siis kas riigi huvidega alade osas pole enam kohalikul omavalitsusel õigust keeldumiseks? - Kuidas on plaan saavutada kokkulepe, kui kohalik omavalitsus ei kooskõlasta teemaplaneeringut just mõne ala tõttu, mis on riigi huviga alaks määratud?

Vastusena selgitame, et Kliimaministeerium on algatanud maapõueseaduse väljatöötamiskavatsuse koostamise, mille eesmärk on aja- ja asjakohastada maapõue õigusruumi tervikuna. Seniks jääb kehtima kehtiv õigusruum ja kaevandamisloa taotluste menetluskord jääb samaks. Kehtiva seaduse kohaselt küsitakse iga loa menetluse raames arvamust kohalikult

omavalitsuselt ning kohalikul omavalitsusel on õigus mitte nõustuda kaevandamisloa andmisega. Teemaplaneeringu eesmärk on määratud alade osas leida kokkulepped, et nendel aladel oleks võimalik maavara uurida ja kaevandada. Täiendavalt juhime tähelepanu planeerimisseaduse § 65 lõikele 3, mis sätestab, et kui kooskõlastamisel ei viidata vastuolule õigusaktiga, üleriigilise planeeringuga või riigi eriplaneeringuga, loetakse maakonnaplaneering kooskõlastatuks.

11. Lisaks annate teada, et soovite kindlasti veel kohtuda, et Tallinna-Saku liivamaardla osas täpsemaid tingimusi arutada. Pakute välja, et see kohtumine võiks toimuda kolmepoolselt, kaasates ühtlasi ka Tallinna linna, sest maardla jääb Teie mõlema haldusterritooriumile.

Tervitame ettepanekut korraldada kolmepoolne kohtumine.

Avalikul väljapanekul laekunud arvamusi ning Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi seisukohti tutvustame avalikel aruteludel, mis toimuvad:

05.06.2025 algusega kell 18.00 Lääne-Harju Vallavalitsuses (Rae 38, Paldiski)

09.06.2025 algusega kell 18.30 Tabasalu Kooli algklasside majas (Kooli 7, Tabasalu)

11.06.2025 algusega kell 18.00 Kostivere Kultuurimõisas (Mõista tee 2, Kostivere)

12.06.2025 algusega kell 18.00 Hüüru mõisas (Jõe tee 2, Hüüru)

16.06.2025 algusega kell 18.00 Kuusalu Rahvamajas (Keskväljak 10, Kuusalu)

17.06.2025 algusega kell 18.00 Nõmme maja saalis (Valdeku 13, Tallinn)

19.06.2025 algusega kell 18.00 veebis (aruteluga liitumise link lisatakse planeeringu veebilehele arutelule eelneval päeval)

Avalikul väljapanekul esitatud arvamuste alusel täiendame teemaplaneeringu materjale ning edastame need arvamuste esitajatele paari kuu jooksul.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Ivan Sergejev

planeeringute asekancler

Agnes Lihtsa

+372 5819 0538 agnes.lihtsa@mkm.ee